

ГЛОБАЛЛАШУВ ШАРОИТИДА ДИНИЙ СЕКТАЛАР МАЪНАВИЙ-СИЁСИЙ ТАҲДИД СИФАТИДА

Адҳамжон Акрамович Сатторов

Ўзбекистон Миллий университети таянч докторанти
ЎзМУ доценти, с.ф.ф.д. Ж.Дж.Акрамов тақризи асосида

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада глобаллашув шароитида диний секталар маънавий-сиёсий таҳдид сифатида намоён бўлиш хусусиятлари ҳақидаги фикрлар илмий жиҳатдан таҳлил этилган. Шунингдек, мақолада бугунги кунга келиб диний секталар геосиёсат назариясига кўра экспанциянинг бир тури сифатида намоён бўлаётганлиги айтиб ўтилган. XXI асрга келиб диний секталар ҳаракатлари фаолияти кучайган мафкура полигонлари тобора кўчаётганлиги мазкур ҳаракатларни олдини олиш ва бартараф этиш дунёнинг бир қатор мамалакатларида долзарб муаммолари қаторига кираётганлиги борасидаги фикрлар ёритилган.

Калит сўзлар: глобаллашув, мафкура, миссионерлик, диний секта, бағрикенглик маънавият, сиёсат, экспанция, геосиёсат, хавфсизлик, барқарорлик, полигон.

АННОТАЦИЯ

В данной статье научно анализируются мнения об особенностях проявления религиозных сект как духовной и политической угрозы в условиях глобализации. В статье также упоминается, что религиозные секты появляются как тип экспансии согласно теории геополитики. К XXI веку все больше перемещаются идеологические полигоны, где активизировалась деятельность религиозных сект, и предупреждение и ликвидация этих движений является одной из актуальных проблем в ряде стран мира.

Ключевые слова: глобализация, идеология, миссионерство, религиозная секта, толерантность, духовность, политика, экспансия, геополитика, безопасность, стабильность, полигон.

ABSTRACT

This article scientifically analyzes opinions about the features of the manifestation of religious sects as a spiritual and political threat in the context of globalization. The article also

mentions that religious sects appear as a type of expansion according to the theory of geopolitics. By the 21st century, ideological testing grounds are moving more and more, where the activity of religious sects has intensified, and the prevention and elimination of these movements is one of the urgent problems in a number of countries of the world.

Keywords: globalization, ideology, missionary, religious sect, tolerance, spirituality, politics, expansion, geopolitics, security, stability, polygon.

КИРИШ

Глобаллашув шароити авж олиши жаҳонда хавфсизлик ишларини ва мамлакатлар барқарорлигини таъминлаш борасида инсонларда теран фикрлашни тақоза этмоқда. Дунёда тобора авж олиб бораётган маънавий хуружлар, ёт ғоя ва мафкуралар таъсирида инсон қалби ва онгини забт этишга ҳаракат доираси ҳам кенгайиб бормоқда.

Бугунги кунга келиб диний секталарнинг фаолияти геосиёсат назариясига кўра экспанциянинг бир тури сифатида намоён бўлмоқда. Айниқса, XXI асрга келиб диний секталар фаолиятида миссионерлик ва прозелитизм ҳаракатларини ва бузғунчи ғояларни тарғиботининг кучайиши дунё ҳамжамиятидан бу борада мунтазам, огоҳ ва сезгир бўлиш талаб этилмоқда. Мазкур ҳаракатларни олдини олиш ва бартараф этиш ҳозирги кунга келиб жаҳон афкор оммаси олдидаги долзарб муаммолар қаторига киради.

Бу ҳақда фикр юритганда, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2022 йил 13 октябрь куни Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгаш мажлисидаги нутқида “Биз радикал ғояларнинг кенг хуружига янада кўпроқ тўқнаш келаяпмиз.

Бузғунчи кучлар тарғибот ва мафкуравий таъсирнинг янги услубларидан фойдаланган ҳолда экстремистик ташкилотларга ёшларни фаол жалб этмоқда.

Шу муносабат билан ёш авлодни радикализмдан асраш, уларнинг куч-ғайрат ва шижоатини бунёдкорлик сари йўналтириш учун тизимли ҳамкорликни ўрнатишимиз керак.

Ўғил-қизларимиз ўз кучига ишониши, адолатли келажакни қарор топтиришда ўз иштирокини ҳис этиши, ўз салоҳият ва умидларини амалда рўёбга чиқариш имкониятларига эга бўлиши лозим”[1.1] деб айтган сўзларида буғунчи ғояларни тарғиб қилаётган ва ёшлар онгига сингдиришга ўринаётган кучларга қарши курашда бирлашишга ва янги бунёдкор ғоялар асосида қарши курашишлик кераклиги муҳим вазифалардан эканлиги айтиб ўтилди.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ

Сиёсий ва иқтисодий жараёнларнинг глобаллашуви шароитида ғоявий ва мафкуравий курашнинг кучайиши миллат ёки халқлар тарихий қадриятлари, бугунги ҳаёти ва келажакдаги тақдири мавқеини белгилашда муҳим омил вазифасини ўтайди. Жараён нуқтаи назаридан аввал маънавий кейин сиёсий ва сўнг иқтисодий-ҳуқуқий таҳдид сифатида намоён бўлаётган диний секталар ҳаракатлари мафкуравий интервенциянинг нозик ҳамда нисбатан арзон шаклида аллақачон айрим давлатлар амалиётига айланиб бўлди.

Бугун диний секталар баъзи геосиёсий кучларнинг хавfli қуроли бўлиб, сиёсий ва иқтисодий таъсир доираси кўринишида ифодаланаётган замонавий мустамлакачилик ёки вассалликни ташкил этишнинг энг олдинги қаторларидан жой олади. Сиёсий доиралар ўзларининг геосиёсий мақсадларини кўзлаб, низо ва келишмовчиликларни келтириб чиқаришда диний секталарнинг ёт ғоялар ташвиқи ҳаракатларидан бевосита фойдаланишмоқда. Буларнинг барчаси диний секталарнинг бузғунчи ғояларни тарғиб қилишдаги ҳаракатларини сиёсий-функционал нуқтаи назардан таҳлил қилиш заруриятини келтириб чиқаради.

Рус тадқиқотчиси А.Панарин бундан 15–20 йил муқаддам диний секталар тарғибчиларини яъни миссионерлик билан шуғиланувчиларни “денгиз қароқчилари” дея атаб, уларнинг фаолиятини образли тарзда забт этиш жараёни сифатида тасвирлаган эди: “қуруқликдаги бош истехком, дунёнинг асосига қарши бугун Денгиз қитъани нафақат жисмонан забт этишни, у қитъа этносини – минг йиллар давомида ишлаб чиқилган ва қитъа антропологик қиёфаси учун жавобгар бўлган руҳий-психологик структурасини вайрон этишни режа қилди. Шу мақсадда қитъа аҳолисини автохтонлар ва бешинчи колоннага бўлиш операцияси олиб борилмоқда, бешинчи колоннадан кўзланган мақсад эса денгиз келгиндиларига қитъа қалъасининг дарвозаларини очиб беришдир. Кўз олдимизда “элита” (маданий, сиёсий, хўжалик юритувчи) тушунчасининг ўзи мисли кўрилмаган даражада ўзгартириб юборилмоқда. Ғарбча кун кечириниш имтиёзини, бу имтиёз кўпчиликка ёпиқ эканлигига қарамай, ўзлаштираётганлар ўзларини элита сўзи билан атай бошламоқда. Элита бугунги кунда денгиз қароқчиларига садоқатлилиги, уларнинг кemasига ўтиб олишга тайёрлиги билан характерланмоқда”, – дея алоҳида эътибор қаратиб ўтган эди.

Диний секталар фаолиятида бу ўзига хос “забт этиш” жараёнининг энг таъсирчан жиҳатларидан бири сифатида манфаатлар қадриятлар кўринишида намоён этилади. Айнан,

глобаллашув шиддатининг тобора авж олиши дунё миқёсида геосиёсий жараёнларга бевосита таъсир кўрсатмоқда. Натижада, мазкур ҳолат дунё қиёфасини тубдан ўзгартириш орқали муайян минтақа ва ҳудуд миқёсида геосиёсий таъсир доираларини қайта тақсимлашга бўлган ҳаракатлар мисолида намоён бўлмоқда. Сектавийлик гўёки, динни тарғиб этиш орқали амалга оширилаётган тарғибот аслида сиёсий, иқтисодий, маданий жиҳатдан экспанция этишни ўзида акс этади.

Хорижий ОАВда диний секталарнинг фаолияти ўрганилганда, “айрим” сиёсий марказлар, махсус хизматлар манфаатлари учун ишлаётганлиги ҳақидаги маълумотлар пайдо бўлмоқда. Жумладан, россиялик экспертлар протестантликка мансуб мормонлар черкови АҚШ махсус хизматлари учун жосуслик фаолияти билан шуғуланади, деб ҳисоблайдилар[8]. Айнан, глобаллашув шаротида дунёдаги “айрим” сиёсий кучларнинг баъзи доиралар диндан хусусан, диний секталарнинг асосий фаолияти миссионерликдан ўзларининг ғаразли мақсадларига эришиш воситаси сифатида мутаассиблик, фанатизм ҳаттоки давлат тўнтаришлари каби қабих йўлларида фойдаланаётгани афсуски, ҳеч кимга сир эмас.

Украиналик тадқиқотчи М.Мороз диний секталарнинг салбий оқибатлари тўғрисида алоҳида тўхталиб, “Иегова гувоҳлари” сектасини “бизнинг ашаддий душманимиз, миллийликнинг ишончли жосуслари”– деб атайди[6]. Унинг фикрига кўра “Иегова гувоҳлари” оқимида кўшилган украиналиклар миллий кадриятларга бутунлай бефарқ бўлиб қолишмоқда. Айниқса, мамлакат миқёсида мазкур оқим таъсирига тушган ёшларни ҳарбий тайёргарлик ва кўшин сафида хизмат қилишдан бош тортиши кўпайиб бормоқда.

Секта таълимотида давлат байрамлари ва рамзларини тан олмаслик, сайлов жараёнларида иштирок этмаслик, давлат вазифаларига қасамёд қилмаслик тарғиб этилади.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Илмий мақолада тизимли ёндашув, тарихийлик, қиёсий-тарихий, анализ ва синтез, дедуктив-структурали, тузилмавий, функционал таҳлилий ёндашув каби методлардан кенг фойдаланилди. Ҳозирда глобаллашув жараёнида инсон онги, қалби ва руҳиятини забт этиш (экспанция)га ҳаракат қилаётган диний секталар ҳаракатини олдини олиш ва бартараф этишда, асосан ахборот-психологик хавфсизликни таъминлаш долзарб вазифа ҳисобланади. Бу ҳақда сиёсий фанлари доктори, профессор Н.Жўраев диний секталарнинг фаолияти таҳдидидан ҳимоя

этишда энг авалло ахборот-психологок хавфсизликни таъминлаш орқали инсон руҳиятига таъсир ўтказишга қаратилган ғоялардан ҳимояланиш муҳим аҳамият касб этишига алоҳида урғу бериб ўтган[3, Б.422]. Зеро, инсон қалби ва онгини забт этишга интилаётган миссионерлик ва прозелитизм ҳаракатлари замирида ёвуз ва бузғунчи ғояларини илгари сураётганлиги тобора ойдинлашмоқда. Шу тариқа мазкур иллатлар аввало, давлатлар ва сиёсий кучларнинг геосиёсий режаларига хизмат қилувчи сиёсий қурол вазифасини ўтаётганлиги намоён бўлмоқда. Миссионерлик методикаси замирига эътибор қаратилса, пухта ўйланган режалар асосида, ўз фаолиятини амалга оширишда диндан ниқоб сифатида фойдаланиши ойдинлашади. Мазкур ҳаракатлар стратегиясида муайян мамлакатларда “очарчилик, қашшоқлик”, “инсон ҳуқуқларини поймол этилиши”, “миллий низоларни бартараф этиш”, “гуманитар ҳалокатни олдини олиш”, “демократик эркинликларни жорий этиш”, “илғор маданий одатларга ўргатиш” ниқоби остидаги амалга оширилаётган мақсадли фаолиятни англаш керак бўлади. Секталар ўз фаолияти жараёнида мазкур вазиятдан фойдаланган ҳолда муайян ҳудуддаги аҳолини ўзларининг динларига ўтказиш орқали сиёсий мақсадларга тайёрлашга ҳаракат қилишади. Миссионер фаолияти давомида юзлаб инсонларни ўз динига жалб этса, унинг ҳосиласи бўлган прозелит эса қисқа давр мобайнида кўплаб инсонларни ўз динидан воз кечиб, ўзга динни қабул қилишга эришади. Натижалар ҳаракат амалга оширилаётган давлатлар аҳолиси ва улар ҳаёт тарзининг бой ёки камбағал, ёпиқ ёки очик, сиёсий режими кучли ёки кучсиз, эътиқоди тартибли ёки тартибсиз, маданияти ва миллати асосан бир хил ёки аралаш, эканлиги каби белгиларга кўра турлича бўлиши мумкин.

Кузатишларимизга кўра диний секталар ҳаракатлари стратегияси мазкур белгиларнинг гуруҳлашган ёки алоҳида шаклларда намоён бўлишига кўра тузилади. Диний секталарнинг ёт ғояларни тарғиботи замирига эътибор қаратилса, мазкур ҳаракат тарафдорлари ўз мақсадига эришиш учун турли усул ва воситалардан, айниқса, ОАВ орқали жамоат жойларида, концерт заллари ва стадионларда тадбирлар уюштириб, диний адабиётларини тарқатиш орқали ўзларининг диний тарғибот ва ташвиқотларини олиб боришларига юқорида қайд этилган белгиларнинг иккинчи қисмига асосан ёндашувларини кўриш мумкин.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Глобаллашув жараёнида иқтисодий инқироз даврида дунёда гегемонлик қилишга интилиш тобора кучаймоқда.

Бир неча аср олдин колониялаштириш христианликнинг шиорига айланган бўлса, ҳозирда “жаҳонга кириб бориш” [7], айнан диний секталар ҳаракатлари оқибатида тобора кучаётганлиги намоён бўлмоқда. Ахборот-таҳлилий тадқиқотлар натижаларига кўра, диний соҳага бевосита дахлдор ушбу глобал ҳодисаларнинг тобора чуқурлашиб ва кенг қамров касб этиб бораётганини кўрсатади.

Диний секталарнинг бундай сиёсий мазмундаги ҳаракатлари аксарият ҳолларда манипулятив ва мавжуд сиёсий режимдан имкон излашга ундаш кўринишда намоён бўлади.

Диний секта ҳаракатлари аввало, жамият ҳаётининг барча жабҳаларини издан чиқариши, давлат бошқарувида тартибсизлик ва парокандаликни вужудга келтириши, мамлакатда бир-бирига қарама-қарши гуруҳларни шакллантириш орқали, миллатлараро, динлараро зиддиятларни тўғдириб, давлат миқёсида айирмачиликни келтириб чиқараётганлиги билан характерлидир.

Диний секта ҳаракатлари динларнинг аксариятида мавжуд бўлиб кейинги вақтларда улар ўртасида рақобат кучайгани кузатилади. Бу рақобатни ҳатто бир диннинг турли оқимлари ўртасида кузатилаётгани сиёсий манфаатдор гуруҳлар фаолиятининг нақадар жадаллашганидан ҳам дарак беради. Масалан, христианликнинг католик, проваслав ва протестант йўналишлари ўртасида муайян ҳудудларда фаолиятини ташкил этиш масаласида ҳозирги вақтда кузатилаётган ўткир рақобатни шунчаки диний тарғиботнинг ўзи деб бўлмайди.

Жараён диний секталарнинг фаолият маркази мансуб бўлган давлатларнинг ўша ҳудудга тегишли сиёсий муносабатларига мувофиқлиги билан ойдинлашади ва сектанинг манфаатдор давлат сиёсати билан келишилган ҳаракат эканлигини исботлайди. Шунингдек, алоқадор давлатнинг ўша ҳудуд бўйича олиб бораётган сиёсатига мувофиқ равишда секталар ҳаракатлари гоҳ кучайиб, гоҳ сусайиб туриши ҳам унинг сиёсий гуруҳлар манфаатларига бўйсундирилганлигидан дарак беради.

Диний секталар ҳаракатларини замонавий нуқтаи назардан ташкил қилиш билан боғлиқ турлича ёндашувлар мавжуд. Бу борада, Россия РАЦИРСнинг президенти А.Л.Дворкин ўзининг тадқиқотларида ноқонуний равишда фаолият олиб бораётган тоталитар секталарнинг ташкил этилиши ва қўллаб-қувватланишларига доир қарашларида таъкидлаб ўтади [5, С.813]. Унга кўра секталарнинг аксарияти муайян шахслар билан боғлиқ бўлиб, махсус хизматлар томонидан молиялаштирилади. Айниқса Шарқий Европа ҳудудларига ёпирилаётган секталарнинг мақсадларида Ғарбий Европа ва АҚШ сиёсий мақсадларини бемалол

кузатиш мумкин. Айни вақтда бу секталар шу минтақалар эмас, умуман ўзга минтақалар диний миссияларини йўналтириш каби мураккаб стратегия асосида амалга оширилади, оқибатда сиёсий мансублик изларини беркитишга эришилади.

Шунингдек, секта таълимотида унинг аъзолари учун, ҳар қандай билим ва маълумотларга эга бўлиш мумкин эмас. Сабаби секта аъзоларининг дунёвий билим ва маълумотларга эга бўлишлари ўз навбатида секта фаолиятига нисбатан сектантлар орасида шубҳа ва гумонлар уйғотиши, энг асосийси, унинг фаолиятига мансуб бўлмаган ҳар қандай билим ва маълумотлар оқим аъзолари кўзини кўр қилиб қўйиши, онгини заҳарлаши ҳамда гўёки муқаддас ёзувни ўрганишга бўлган кучини сусайтириши мумкин. Бундай ёндашув секта таълимотининг сиёсий вазифалар билан қанчалар нозик ва чуқур боғланганлигини яна бир қарра исботлайди. Аммо бу ҳолатда сектани сиёсий нуқтаи назардан айбланишнинг қонуни имкони йўқ.

Шу тариқа, Иегова таълимотини ўрганишга бошқа ишлар халақит берса, секта аъзоларига ўз фаолиятлари жараёнида бундай ишлар билан шуғулланишлари қатъиян ман этилади. Айниқса, секта таълимотида “бу таълимот ҳар қандай нарсдан устун” эканлигига алоҳида эътибор қаратилади. АҚШнинг Калифорния университети психологи, профессор Маргарет Зингер томонидан диний секталар ҳаракатларига нисбатан билдирилган фикрларига кўра, сектлар миссионерлик ҳаракати орқали аввало, бир диний гуруҳ воситасида инсонларнинг ишонч ва эътиқодини ўзгартиришга қаратилган ҳаракатлар мажмуасини ифодаланади.

М.Зингернинг таъкидлашича, тоталитар секталар томонидан олиб борилаётган диний тарғиботлар, диний ибодатларни жозибадорлиги шундаки, улар диний тарғибот ва ибодатларни ўта соддалаштирилган тарзда маҳаллий аҳоли вакиллариининг қадриятлари, ҳаётий тамойилларга мос равишда, умумийлик ва ҳаётий қийинчиликларни бартараф этиш мақсадида фуқаролар билан олиб бораётган фаолияти жараёнида уларга жамият ҳаётида ўз ўрнини топишга кўмаклашиш, моддий аҳволларини яхшилаш мақсадида юқори миқдордаги маош асосида ишлар таклиф этиш, шахсий ҳаётида омад кулиб боқиши каби эътирофларни таклиф қилиш ғоялари илгари сурилади[8,Р.381].

Ҳозирги кунда дунё миқёсидаги таниқли диний секталарнинг миссионерлик фаолият қаторида эътироф этилаётган, инжилшунос Билли Грехим фикрича, секталар фаолияти асосан, ОАВ воситалари: радио, телевидение соҳаларидан кенг фойдаланган ҳолда ўзга мамлакатлардаги сиёсий, ижтимоий, иқтисодий вазиятларни

ўзгартириш мақсадида, ривожланган ғарб давлатларидаги “оммавий маданият”, “демократик эркинликларни жорий этиш”, “юқори турмуш тарзи”, “ғарб мамлакатлари урф-одатлари ва маданиятини тарғиб этиш” каби усуллардан кенг фойдаланишга алоҳида урғу бермоқда. Таъсир кўрсатишнинг асосий воситалари – китоблар, кинофильмлар, телевидение, радио, интернет, ОАВ агентликлари ва нашрлари ҳисобланади[1, Б.14]. Айниқса, аксарият диний секта ташкилотлари ўз динини сингдиришда аввало, Исога садоқат ва муҳаббат уйғотишга алоҳида эътибор қаратишади. Сектлар ўз фаолияти жараёнида черковлар ташкил этиш, диний тарғиботларни амалга ошириш, Библияни таржима қилиш, диний материалларни ёзишга бевосита эътибор қаратади.

Глобаллашув даврида диний секталарнинг халқаро миқёсда нодавлат ноижорат ташкилотлари мақомида фаолият юритаётганлигини таъкидлаш ўринлидир. Ҳозирги кунда айрим давлатлар муайян ҳудудда ўз таъсир доирасини кучайтириш мақсадида асосий фаолияти миссионерликни ҳимоя қилиш орқали ўзининг сиёсий мақсадларини амалга ошириш намоён бўлаётганлигини таъкидлаш лозим.

Шу ўринда, диний секталар ҳаракатларининг салбий оқибатлари тўғрисида Кениянинг биринчи бош вазири Жомо Кенятта (1889-1978) томонидан билдирилган фикр ҳам эътиборга моликдир. Бу ҳақда, Жомо Кенятта “христианлик Африкага келганида африкаликларнинг ерлари, христианларнинг эса инжиллари бор эди. Христианлар бизга кўзларимизни юмиб дуо-ибодат қилишимиз кераклигини ўргатдилар. Кўзларимизни очганимизда улар бизнинг ерларимизни, биз эса уларнинг инжилларини олган эдик” дея таъкидлайди[2, Б.100].

Хусусан, секстант ташкилотларининг бир қатор услублари воситасида турли ижтимоий муассасалар ниқобидаги фаолияти натижасида ишсизлар, талабалар, черковлар қошидаги иш топиш, чет тилини ўрганишга кўмаклашиш муассасаларига келганлар уларнинг таъсир доирасига тушаётганлиги ташвишлидир. Шу тариқа, аксарият ёшлар диний секталар ташкилотларининг бевосита кўмаги асосида иш топиш, савдо юритиш, хорижга “меҳмон”га чиқиш ёки малака ошириш, черков ҳисобидан таълим олиш, армия чақирувидан кутулишга уриниш каби ҳолатлар мисолида секта тузоғига илинмоқда.

Д.Баррет эса “Бутунжаҳон христиан энциклопедияси”да Ўрта Шарқ ва Осиёнинг айрим минтақаларида яшовчи 1800 та йирик этник гуруҳлар орасида христианликни тарғиб этиш муҳим эканлигини алоҳида таъкидлаб ўтади[4, Б.81]. Д.Баррет мазкур минтақадаги йирик давлатлар геосиёсий манфаатларини инобатга олган ҳолда

христианликдаги секталарини ислом ва буддавийлик дини вакиллари худудларида кўпайтириш мақсадида улар ўртасида низолар ва курашларни авж олдириш лозимлигини алоҳида қайд этади. Шу тариқа, турли дин ва конфессиялар орасидаги низоларни вужудга келтиришда секталарнинг асосий фаолияти миссионерлик ҳаракатлари муҳим рол ўйнайди.

Зеро, қонли тўқнашувлар ва жангларда, “Ислом давлати” жангарилари таркибида исломга мутлақо алоқаси бўлмаган, ўзга дин ва секталар вакиллари иштирок этиши, гўёки адолат курашчиларига ҳайрихоҳлик кўрсатилиши мисолида ёт ғояларни тарғибот қилиш ҳаракати ўрни келганда қанчалар разилона иш тутиши мумкинлигини исботлайди.

Мазкур ҳаракатларнинг оқибатлари эса бугунги кунда нафақат инсонларнинг эътиқодига, балки турли дин, миллат ва элатларнинг ҳамжиҳатлигини издан чиқаришда ҳали ҳам давом этмоқда.

Олиб борилган тадқиқотдан маълум бўладики, мамлакатда амалдаги ҳукуматга қарши норози кайфиятда бўлган аҳоли қатламини аниқлаш ёки шакллантириш диний секталарнинг асосий сиёсий мақсадларидан бири сифатида белгиланди. Айниқса, давлатнинг заиф томонларини ўрганиш, диний адабиётларни маҳаллий аҳоли вакилларига тушунарли бўлган тилларга таржима қилиш, сектанинг моддий жиҳатдан етарли маблағлар билан таъминлашга эътибор қаратилади. Ўз навбатида, диний ташкилотлар томонидан кўнгилли ҳомийларни топишга интилаётган диний секталар самарали фаолият кўрсатишга ҳаракат қилишади.

Диний секталар ўзларининг ташкилий фаолиятлари орқали ҳукумат идораларининг диққат эътиборини жалб этмасликка алоҳида эътибор қаратишади. Ҳозирда бу хусусан, сектанинг ташкилий тузилмалардан ташқари маҳаллий аҳоли вакиллари хонадонлари орқали фаолият кўрсатиш ҳолатларида намоён бўлмоқда. Ўз навбатида маҳаллий аҳоли тилини ўрганиш, ҳаёт тарзига мослашишга интилаётган махфий вакиллар қисқа вақтда маҳаллий аҳоли вакиллари билан ўзаро яқин алоқалар ўрнатиши асосий мақсади ҳисобланди.

Мазкур усуллар орқали диний секталар ўз фикри – ғоялари ва диний эътиқодларини сингдиришда устамонлик билан фойдаланаётганлиги кузатилмоқда.

Ўтмишдан маълумки, аксарият давлатлар босқинчилик урушлари орқали давлат мустамлакаларини барпо этиш ҳамда мустаҳкамлашда диний секлардан ғоявий экспансия сифатида фойдаланишган.

Американи “ўзлаштириш” жараёнларида Рим католик черкови томонидан ҳиндуларни христиан динига ўтказишда зўрлик ва мажбурий равишда чўқинтириш маросимлари жорий этилган. Мабодо ҳиндулар христианликка ўтишни рад этса, уларга қарши католик черковининг инквизиция (черков суди, лотинча “тергов”) гулханлари алангаси ва мустамлакачи ҳокимият ҳарбий кучлари қирғин солиб турган.

Жумладан, ҳиндуларга ёввойи одамлар сифатида қараш, улар турмуш тарзи ва қадриятларини менсимаслик, ерга эгалик ҳуқуқларини назар-писанд қилмаслик, маданиятдан ортда деб қараш ва ниҳоят христианликни қабул қилганларини ҳам иккинчи даражали, яъни сохта христианлар - прозелитлар сифатида қабул қилиш. Айтиш жоизки, давлатларнинг муайян ҳудудда қозонган сиёсий, иқтисодий ёки ҳарбий мавқеидан келиб чиқиб, динга мажбуран ёки тарғибот, алдов воситасида киритишга доир турли услублар қўлланилган.

Диний секталар асосан, давлат ва жамият миқёсидаги энг муҳим фаолият соҳалари: таълим, тиббиёт, хайрия, ижтимоий муносабатларга алоҳида эътибор қаратишмоқда. Давлат мактаблари, жамоат ташкилотлари, касалхоналардаги фаолиятлари айниқса, муҳим аҳамият касб этмоқда[8,С.213].

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Юқоридагилардан келиб чиқиб хулоса қилиш мумкинки, диний секталар ҳаракатларида аввал маънавий таъсир ва кейин сиёсий қамраб олиш жараёнларига катта аҳамият берилади. Маънавий таъсир кўрсатишнинг биринчи режага чиқишини ҳар бир мамлакатда эътиқод масаласида ўзига хос ёзилган ёки ёзилмаган қонунлар, қадриятлар, анъаналар ва урф-одатлар борлиги билан белгилаш мумкин. Маънавиятни шакллантирувчи ва бошқарувчи ушбу омилларни енгиб ўтмай туриб, муайян инсоний бирликни бирор сиёсий мақсад ёки ғояга хизмат қилдириш мажбурлашни келтириб чиқаради. Чунки мажбурлаш маънавиятга зид ҳодиса ҳисобланади. Қолаверса глобаллашув жараёнлари секталар ҳаракатлари учун ғоятда кенг имкониятларни очиб берди. Ушбу шароитда мазкур ҳаракатлар миллий, диний, динлараро зиддиятларни келтириб чиқариш, тинч ва осуда ҳаётга таҳдид солиш, нафақат жамиятда балки мамлакат миқёсида сепаратизмни келтириб чиқаришга интилаётганлиги ҳар бир кишидан бу борада жиддий фикрлашни тақозо этади.

Зеро, дунё миқёсида глобал муаммолар каторида намоён бўлаётган, тинчлик ва барқарорликка раҳна солувчи,

диний секталар тахдидларидан доимо огоҳ бўлиш, мазкур ҳаракатларни ўз вақтида англаш ва уларни баргараф этиш бугунги куннинг долзарб вазибаларидан биридир.

REFERENCES

1. Бекпўлатов Ҳ. Мамадалиев Р. Глобаллашув шароитида ахборот хуружларига қарши курашнинг айрим масалалари. // Ўзбекистонда ижтимоий фанлар. - Тошкент: 2016 йил. №1, –Б. 14.
2. Гундуз Шиносий. Миссионерлик. –Анқара. ТДВ. Нашриёти. 2007. -Б.100.
3. Жўраев Н. Тарих фалсафасининг назарий асослари. –Тошкент: “Маънавият”. 2008. –Б. 422.
4. «Азбука преподавания прав человека» (подготовлена ООН в качестве средства образования в области прав человека. http://www.un.org/russian/hr/abc/ch3_12.html.
5. Дворкин Александр. Сектоведение. Тоталитарные секты. Опыт систематического исследования. // Издание 3-е, переработанное и дополненное. Нижний Новгород. Христианская библиотека 2012. –813 с.
6. Евменов Д. История создания и учение общества Сторожевой башни (канд. дисс., дек. 1998) // <http://www.cdrm.ru/iegova/issl/evm.htm>.
7. Колесниченко Ю.В. Политические аспекты миссионерства в российском обществе в переходный период: на примере Приморского края: диссертация кандидата политических наук: 23.00.02. –Владивосток, 2008. –213 с.
8. Смирнов А. Великая миссия американских мормонов: код Ромни. Сайт “Радио голос России”, 10.10.2012. URL: http://rus.ruvr.ru/2012_10_10/Velikajamissja-amerikanskihmormonov-kod-Romni/.
9. Singer M. T. Cults in our Midst // M. T. Singer & J. Lalich. — San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1995. – P.381.